

RAAD VAN STATE, AFDELING BESTUURSRECHTSPRAAK

ALGEMENE VERGADERING

A R R E S T

**nr. 213.879 van 15 juni 2011
in de zaak A. 173.074/g-91**

In zake :

1. Philippe DE COENE
2. Francis DELPÉRÉE
3. Thierry GIET
4. Jean-François ISTASSE
5. Karine LALIEUX
6. Philippe MAHOUX
7. Geert LAMBERT
8. Myriam VANLERBERGHE
9. Daniel BACQUELAINE
10. Christine DEFRAIGNE

rechtsgeding hervat door :

1. Johan VANDE LANOTTE
 2. Freya PIRYNS
 3. Frédéric ANDRÉ
 4. Daniel BACQUELAINE
 5. François BELLOT
 6. Zoé GENOT
 7. Joseph GEORGE
 8. Ahmed LAAQUEJ
 9. Karine LALIEUX
 10. Philippe MAHOUX
- die woonplaats kiezen bij
advocaat Luc Walley
kantoor houdend te 1030 Brussel
Paleizenstraat 154
eveneens bijgestaan en vertegenwoordigd door
advocaat Annemie Schaus
kantoor houdend te 1060 Brussel
Berckmansstraat 83

tegen :

1. de vzw VRIJHEIDSFONDS
2. de vzw VLAAMSE CONCENTRATIE
die woonplaats kiezen bij
advocaat Reinhold Tournicourt
kantoor houdend te 1150 Brussel
Tervurenlaan 270
eveneens bijgestaan en vertegenwoordigd door
advocaat Luc De Ceuninck
kantoor houdend te 9000 Gent
Rooigemlaan 270

Tussenkomen de partijen:

1. Frank VANHECKE
2. Philip DEWINTER
3. Gerolf ANNEMANS
die woonplaats kiezen bij
advocaat Bart Siffert
kantoor houdend te 1050 Brussel
Louizalaan 174 bus 8

I. Onderwerp van de vordering

1. De vordering, ingesteld op 17 mei 2006, strekt ertoe de dotatie te doen intrekken die wordt toegekend aan de politieke partij Vlaams Belang, voor een door de Raad van State te bepalen periode.

II. Verloop van de rechtspleging

2. Bij arrest nr. 165.186 van 28 november 2006 verwerpt de Raad van State een verzoek tot wraking.

Bij arrest nr. 166.924 van 18 januari 2007 heropent de Raad van State de debatten met betrekking tot een vordering tot het bevelen van een onderzoek en tot een vordering tot wraking. Bij arrest nr. 169.314 van 22 maart 2007 wordt over die vorderingen uitspraak gedaan.

Nog een ander verzoek tot wraking wordt verworpen bij arrest nr. 169.313 van 22 maart 2007 van de Raad van State.

Na de ontbinding van de wetgevende kamers begin mei 2007, is op 21 november 2007 een verklaring van hervatting van geding ingediend.

Bij arrest nr. 189.463 van 14 januari 2009 beslist de Raad van State de debatten te heropenen en zes prejudiciële vragen te stellen aan het Grondwettelijk Hof.

Bij arrest van het Grondwettelijk Hof nr. 195/2009 van 3 december 2009 worden de zes prejudiciële vragen ontkennend beantwoord.

Bij beschikking van 15 december 2009 gelast de algemene vergadering van de afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State het door de auditeur-generaal aangewezen lid van het auditoraat met een aanvullend onderzoek.

Eerste auditeur Luc Vermeire heeft een aanvullend verslag opgemaakt.

Na de ontbinding van de wetgevende kamers begin mei 2010 wordt op 26 november 2010 een nieuwe verklaring van hervatting van geding ingediend.

Bij beschikking van 21 december 2010 gelast de algemene vergadering de neerlegging ter griffie van het aanvullend verslag en het dossier.

De verzoekers hebben na het aanvullend verslag een laatste memorie ingediend en de verwerende partijen hebben een laatste memorie ingediend.

De partijen zijn opgeroepen voor de terechtzitting, die heeft plaatsgevonden op 10 mei 2011.

Staatsraad Johan Lust heeft verslag uitgebracht.

Advocaat Luc Walley, die verschijnt voor de verzoekers, advocaat Reinhold Tournicourt, die verschijnt voor de verwerende partijen, en advocaat Bart Siffert, die verschijnt voor de tussenkomende partijen, zijn gehoord.

Eerste auditeur Luc Vermeire heeft een met dit arrest eensluidend advies gegeven.

Er is toepassing gemaakt van de bepalingen op het gebruik der talen, vervat in titel VI, hoofdstuk II, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973.

III. Juridisch kader van de vordering

3. Voor een schets van het juridisch kader van de vordering wordt verwezen naar het arrest nr. 189.463, *sub I*.

Hier wordt alleen herhaald dat de vordering gestoeld is op artikel 15^{ter} van de wet van 4 juli 1989 betreffende de beperking en de controle van de verkiezingsuitgaven voor de verkiezingen van de federale kamers, de financiering en de open boekhouding van de politieke partijen (kortweg: de wet van 4 juli 1989). Overeenkomstig paragraaf 1, eerste lid, van dat artikel moet de dotatie die krachtens hoofdstuk III wordt toegekend voor een politieke partij, binnen vijftien dagen door de controlecommissie worden ingetrokken, zo de algemene vergadering van de afdeling administratie (lees thans: de afdeling bestuursrechtspraak) van de Raad van State dat beslist, indien die partij “door eigen toedoen of door toedoen van haar componenten, lijsten, kandidaten of gekozenen, duidelijk en door middel van verscheidene, met elkaar overeenstemmende tekenen, aantoon dat ze vijandig staat tegenover de rechten en vrijheden die gewaarborgd worden door het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden van 4 november 1950, goedgekeurd bij de wet van 13 mei 1955, en door de aanvullende protocollen bij dat verdrag die in België van kracht zijn”.

4. Waar verwerende partijen het artikel 15^{ter} strijdig achten met de vrijheid van meningsuiting en de vrijheid van vergadering en van vereniging, heeft de Raad van State op hun verzoek bij voormeld arrest nr. 189.463 het Grondwettelijk Hof

prejudicieel ondervraagd over de bestaanbaarheid van het artikel met de artikelen 19 en 27 van de Grondwet, in samenhang gelezen met artikel 11 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens en met artikel 22 van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten.

Het Hof heeft met een arrest nr. 195/2009 voor recht gezegd dat het artikel 15^{ter}, in de interpretatie die hij er aan geeft, die artikelen niet schendt.

5. Nog volgens het Hof schendt het artikel 15^{ter} evenmin de artikelen 10 en 11 van de Grondwet doordat het ten aanzien van de partijen die ertoe aanzetten essentiële beginselen van de democratie te schenden in een specifieke maatregel voorziet.

Ook in zoverre het artikel aldus wordt geïnterpreteerd dat onder de “stukken” die worden vertaald wanneer een partij dit vraagt, alleen de “procedurestukken” worden begrepen, schendt het volgens het arrest van het Grondwettelijk Hof niet de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in samenhang gelezen met de artikelen 6.1 en 14 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens en met de artikelen 14 en 26 van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten.

IV. Hervatting van het geding

6. Overeenkomstig artikel 20, § 2, van het koninklijk besluit van 31 augustus 2005 tot regeling van de bijzondere regels inzake de termijn en de procedure voor de behandeling van de aanvragen ingediend overeenkomstig artikel 15^{ter} van de wet van 4 juli 1989 betreffende de beperking en de controle van de verkiezingsuitgaven voor de verkiezingen van de federale kamers, de financiering en de open boekhouding van de politieke partijen (hierna: het koninklijk besluit van 31 augustus 2005) wordt, indien de Kamers ontbonden worden vóór de sluiting der debatten, de rechtspleging slechts voortgezet na de installatie van de nieuwe controlecommissie op voorwaarde dat ten minste één derde van haar leden het rechtsgeding hervat in de staat waarin het zich bevindt, binnen de termijn van één maand vanaf deze installatie. Zo niet, wordt de zaak van de rol geschrapt.

7. Nadat de wetgevende kamers begin mei 2010 ontbonden zijn geworden en de nieuwe controlecommissie op 26 oktober 2010 geïnstalleerd werd, is op

26 november 2010 door tien leden van de nieuw samengestelde controlecommissie om de hervatting van geding verzocht.

Verwerende partijen vragen die hervatting te verwerpen in zoverre ze uitgaat van J. Vande Lanotte, Z. Genot, D. Bacquelaine, J. George en Ph. Mahoux. Immers zouden J. Vande Lanotte en D. Bacquelaine enkel een paraaf en geen handtekening geplaatst hebben. Voorts zou de handtekening van J. Vande Lanotte vals zijn, minstens onleesbaar, zodat ze ongeldig is of alleszins het voorwerp moet uitmaken van een schriftonderzoek opdat “de echtheid van de ondertekening” objectief zou vaststaan. Ook de handtekeningen van Z. Genot, D. Bacquelaine, J. George en Ph. Mahoux zijn, volgens verwerende partijen, onleesbaar en dienen tot een schriftonderzoek aanleiding te geven.

8. Voor de regelmatigheid van de gedinghervatting volstaat de rechtsgeldige ondertekening door tenminste één derde van de leden van de nieuwe controlecommissie, die bestaat uit tien leden van de Kamer en tien van de Senaat.

Verwerende partijen voeren geen betwisting aan met betrekking tot de handtekeningen van F. Piryns, F. André, F. Bellot, A. Laaquej en K. Lalieux.

De handtekeningen van D. Bacquelaine, Z. Genot en Ph. Mahoux mogen er dan misschien niet uitzien zoals verwerende partijen het hadden gewild, maar ze stemmen wel geheel overeen met de handtekeningen waarmee dezelfde de gedinghervatting van 21 november 2007 hebben ondertekend en waaromtrent de Raad van State in zijn arrest nr. 189.463, *sub* nr. 21, vaststelt dat verwerende partijen er geen betwisting tegen aanvoeren.

In de gegeven omstandigheden is de hervatting van het geding geldig, wat er verder ook aan is van de handtekeningen van J. Vande Lanotte en J. George.

V. Cumul van adviserende en rechtsprekende bevoegdheid bij de Raad van State

9. Volgens de verwerende partijen kan de Raad van State geen onafhankelijke en onpartijdige rechter zijn ten gevolge van de cumul en de vermenging van adviserende en rechtsprekende bevoegdheid, en dit zowel vanuit algemeen als concreet oogpunt.

Vanuit algemeen oogpunt wordt “de positie van de Raad van State in het Belgisch grondwettelijk bestel” bekritiseerd en meer bepaald dat hij “geroepen is om zowel een adviserende als rechtsprekende functie uit te oefenen”.

Tevens is naar het oordeel van de verwerende partijen de onafhankelijkheid en de onpartijdigheid in het gedrang gebracht doordat in casu sommige leden van de algemene vergadering advies hebben uitgebracht over het ontwerp van de wet van 4 juli 1989 en van het koninklijk besluit van 31 augustus 2005 of doordat staatsraden “zich hebben geëngageerd in een werkgroep van de uitvoerende macht” en aldus meehielpen het koninklijk besluit van 31 augustus 2005 tot stand te brengen. Ambtshalve zou dienen onderzocht te worden wie laatstgenoemde staatsraad of staatsraden waren.

10. Wat het eerste onderdeel van de exceptie betreft, is op verzoek van verwerende partijen een prejudiciële vraag aan het Grondwettelijk Hof gesteld omtrent de eventuele schending door artikel 15^{ter} van artikel 13 van de Grondwet, in samenhang gelezen met de artikelen 146 en 160 van de Grondwet, met artikel 6.1 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens, met artikel 14 van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten en met een algemeen rechtsbeginsel.

Het Grondwettelijk Hof heeft de vraag in zijn arrest nr. 195/2009 ontkennend beantwoord.

11. Het tweede onderdeel van de exceptie is reeds beantwoord in de arresten van de Raad van State nr. 169.314 (*sub* 27 e.v.) en nr. 189.463 (*sub* 34 e.v.).

In zoverre verwerende partijen in de laatste memorie, in het licht van het arrest van het Grondwettelijk Hof, blijven aandringen op de wraking van kamervoorzitters Willot-Thomas, Messine en Daurmont, is hun vraag zonder voorwerp. Geen van hen neemt te dezen zitting.

12. De exceptie wordt in haar geheel verworpen.

VI. Tweektalige samenstelling van de algemene vergadering

13. Naar het oordeel van de verwerende partijen kunnen zij geen eerlijk proces genieten “nu zij als Vlaamse Onafhankelijkheidspartij dienen te verschijnen voor een rechtscollege waarin tevens Franstalige magistraten zetelen”.

14. Ook al een op 31 augustus 2006 door verwerende partijen ingediend verzoek tot wraking strekte ertoe voor recht te doen zeggen dat de Franstalige staatsraden geen deel mogen uitmaken van de algemene vergadering van de Raad van State om reden van “de hoge graad van vijandschap van elke Franstalige in dit land ten aanzien van de Vlaamsnationale politieke partij ‘Vlaams Belang’ en haar componenten waaronder verwerende partijen”.

De vordering is verworpen bij arrest nr. 165.186 van 28 november 2006.

15. Voorts is, op verzoek van verwerende partijen, aan het Grondwettelijk Hof de prejudiciële vraag voorgelegd of het meer vermelde artikel 15^{ter} een schending inhoudt van artikel 13 van de Grondwet, in samenhang gelezen met de artikelen 10, 11 en 146 van de Grondwet, met artikelen 6.1 en 14 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens, met artikelen 14 en 26 van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten en met een algemeen rechtsbeginsel, doordat de aanvraag van verzoekers automatisch wordt behandeld door een rechtscollege samengesteld uit staatsraden die niet allen behoren tot de Nederlandse taalrol en die ook niet allen wettelijk tweetalig zijn, “terwijl zonder de verwijzing naar de algemene vergadering in artikel 15^{ter} van de wet van 4 juli 1989 deze aanvraag door de Raad van State desgevallend behandeld zou kunnen worden door een uitsluitend Nederlandstalige kamer en dus, volgens verwerende partijen die vraag voorstellen, zonder rechters die geen Nederlands kennen en die een schijn van partijdigheid opwekken vanwege de uitgesproken vijandigheid van de Franstalige gemeenschap in het land ten opzichte van een Vlaamse onafhankelijkheidspartij”.

Het Hof heeft de vraag in zijn arrest nr. 195/2009 negatief beantwoord. Onder meer overwoog het Hof dat een berechting door de algemene vergadering de procedure met meer waarborgen omgeeft en beter beantwoordt aan het gegeven dat de

aangelegenheid bij uitstek het functioneren van de federale staat betreft, aangezien het immers de paritair samengestelde algemene vergadering is die de belangrijkste en meest gevoelige dossiers behandelt.

16. Hieruit volgt dat de exceptie dient te worden verworpen. De bewering van verwerende partijen in de laatste memorie dat sinds het arrest nr. 165.185 van de Raad van State de “animositeit tussen Vlamingen en Franstaligen in België fors toegenomen is”, kan daar niet van afhouden. Als zodanig vermogen noch de “actuele politieke context waarin de Franstalige en Nederlandstalige politieke afgevaardigden er niet meer in slagen op het federaal niveau een Executieve te vormen”, noch bepaalde incidenten tijdens de “Shame”-betoging van 23 januari 2011, waarnaar de verwerende partijen meer in het bijzonder verwijzen, aan te tonen dat het recht van verwerende partijen op een onafhankelijke en onpartijdige rechter in gedrang komt door de behandeling van de onderhavige vordering door de algemene vergadering.

VII. Ontvankelijkheid ratione temporis

A. Uitgangspunt

17. Gelet op artikel 3, eerste lid, van het koninklijk besluit van 31 augustus 2005 verjaart de aanvraag op grond van artikel 15^{ter}, § 1, tweede lid, van de wet van 4 juli 1989 zestig dagen nadat de verzoekers kennis hebben gehad van het laatste feit of teken bedoeld in artikel 15^{ter} van de wet. Het voorschrift beoogt uitdrukkelijk de rechtszekerheid, getuige het verslag aan de Koning bij het koninklijk besluit van 31 augustus 2005.

Met andere woorden is het voor de tijdigheid van de vordering vereist dat tenminste één feit wordt aangevoerd waarvan de kennisname door verzoekers te situeren is in de periode van zestig dagen vóór de indiening van het verzoekschrift én dat ervan moet blijken dat de aangeklaagde partij kennelijk vijandig staat tegenover de rechten en vrijheden gewaarborgd door het Europees Verdrag voor de rechten van de mens en de aanvullende protocollen.

B. Feiten binnen de verjaringstermijn

18. Onder het opschrift “ontvankelijkheid ratione temporis” brengen verzoekers in de eerste plaats ter sprake dat de vijandigheid van het Vlaams Belang jegens de bedoelde grondrechten “zich bijna dagelijks [uit] door nieuwe feiten en elementen, met name het blijven on line houden van een aantal standpunten en uitspraken op talrijke websites van de partij, zijn componenten en mandatarissen, zonder er afstand van te nemen”. Vervolgens worden “[m]et name de standpunten verdedigd op de veiligheidsmeeting in Antwerpen van 11.04.2006” bestempeld als “recente feiten en elementen in de zin van de wet”.

Elders in het verzoekschrift vermelden verzoekers als nog een “recent element” het feit dat “in maart [2006] de partij afstand weigerde te nemen van een racistische e-mail die door een Antwerps gemeenteraadslid werd doorgestuurd naar een aantal allochtone stadsambtenaren met Arabisch klinkende namen, dit naar aanleiding van de beroering rond de Deense mohamed-cartoons”.

In de laatste memorie merken verzoekers op dat niet kan worden afgeleid uit het feit dat van een aantal documenten die online stonden een afdruk wordt voorgebracht die meer dan zestig dagen voor de indiening van het verzoekschrift is uitgeprint, dat alle verzoekers er toen al kennis van hadden.

19. Het verzoekschrift bevat een bladzijdenlange opsomming van “feiten en overeenstemmende tekenen in de zin van de wet”. Op slechts twee na worden deze feiten en tekenen alle voorzien van een datum die meer dan zestig dagen teruggaat vóór de indiening van het verzoekschrift en worden ze, ingeval het publicaties op een website betreft, gestaafd door afdrukken die meer dan zestig dagen voordien geprint zijn. Welke van die standpunten en uitspraken op websites voort online zouden zijn gehouden in de periode van zestig dagen vóór het instellen van de vordering, wordt niet gespecificeerd, laat staan nog dat ter zake zelfs maar een begin van bewijs wordt bijgebracht.

Zo, voor sommige documenten op websites, de datum waarop ze zijn afgedrukt niet die is waarop alle verzoekers er kennis van hadden, dan dienden dezen dit met de nodige duidelijkheid te hebben gepreciseerd. De Raad van State kan alleen maar vaststellen dat verzoekers wat dat betreft geen enkel document concreet aanwijzen.

Blijven aldus, ter beoordeling van de tijdigheid van de vordering, over: de veiligheidsmeeting op 11 april 2006 en de weigering om afstand te nemen van de mail van het Antwerps gemeenteraadslid.

20. Alleszins van het eerste feit kunnen verzoekers slechts kennis hebben gehad tijdens de verjaringstermijn, nu de veiligheidsmeeting zelf pas 36 dagen voor het instellen van de vordering plaats had.

21. De weigering van het Vlaams Belang om afstand te nemen van de zogenaamde racistische e-mail van een Antwerps gemeenteraadslid, daarentegen, is ten minste 68 dagen vóór het instellen van de vordering te situeren.

De weigering om afstand te nemen blijkt onder meer uit het bericht in de krant De Morgen van 10 maart 2006 (stuk 51 van verzoekers), waarin onder de hoofding “Brouwers stuurde racistische mail naar stadsambtenaren met Arabische naam” onder meer wordt gemeld: “Het Vlaams Belang is alleszins niet van plan om Brouwers op de vingers te tikken. [...] Dit is een banaliteit, voor het Vlaams Belang is hier absoluut niets aan de hand”. Dezelfde dag -10 maart 2006- zijn berichten van gelijke strekking op de website van het Vlaams Belang verschenen. Eén van die berichten is op 15 mei 2006 door verzoekers afgedrukt.

Volgens de memorie van antwoord mag met dit op 15 mei 2006 geprinte bericht geen rekening worden gehouden omdat in de aanvraag niet wordt verduidelijkt wie het Antwerps gemeenteraadslid is en omdat het bericht niet in de inventaris van verzoekers stukken wordt vermeld. Deze redenen zijn in het arrest nr. 189.463, *sub* nr. 66, verworpen.

In de laatste memorie wijzen verwerende partijen op nog een derde reden: het bericht van 10 maart 2010 dat verzoekers op 15 mei 2006 hebben geprint, is het vervolg op een ander bericht dat verzoekers reeds op 14 maart 2006 hebben afgedrukt; in het licht van “de algemene richtbaarheid” die aan de e-mail van het gemeenteraadslid en de reactie van het Vlaams Belang werd gegeven, moet zelfs worden aangenomen dat verzoekers al op 10 maart 2006 op de hoogte zijn geweest van het feit dat de partij weigerde van de e-mail afstand te nemen.

22. De Raad van State stelt vast dat het precieze feit dat verzoekers in het verzoekschrift aanklagen erin bestaat dat “in maart de partij afstand weigerde te nemen van een racistische e-mail die door een Antwerps gemeenteraadslid werd doorgestuurd naar een aantal allochtone stadsambtenaren met Arabisch klinkende namen”.

Dit feit, tezamen met de aanleiding ertoe, heeft in de media op een zeer ruime belangstelling mogen rekenen. Het krantenknipsel van 10 maart 2006 dat verzoekers zelf bijbrengen, staft dit. Ook de stukken 5 en 6 bij de laatste memorie van verwerende partijen tonen het aan.

Waar die media-aandacht verzoekers bezwaarlijk kan zijn ontgaan, ligt het dan ook in de rede dat zij tezelfdertijd van het feit kennis hebben gehad. Dat wordt niet tegengesproken doordat zij in dit verband -als een deel van stuk 51- een afdruk bijbrengen van een bericht over dezelfde kwestie op de website van het Vlaams Belang, welk bericht zij (pas) op 15 mei 2006 hebben afgedrukt. Dit bericht blijkt een bericht dat het Vlaams Belang op 10 maart 2006 om 11.52 u op zijn website plaatste.

Bij de voorgebrachte afdruk van dit bericht op 15 mei 2006 is immers -als een ander deel van het stuk 51- ook een afdruk gevoegd van een vervolgb bericht dat het Vlaams Belang op 10 maart 2006 om 15.13 u op zijn website zette. Dat laatste bericht blijken verzoekers al op 14 maart 2006 te hebben afgedrukt. Het is ongeloofwaardig dat zij toen wel van dit vervolgb bericht kennis namen, en niet van het eerste bericht.

23. De conclusie is dat de besproken weigering om afstand te nemen van de racistische e-mail niet in aanmerking wordt genomen ter beoordeling van de tijdigheid van de vordering.

C. Duidelijke vijandigheid

24. De vraag die de Raad van State vervolgens moet beantwoorden, is of de veiligheidsmeeting van 11 april 2006, meer in het bijzonder de toespraken daarop van F. Dewinter en G. Annemans, al dan niet een feit opleveren als bedoeld in artikel 15ter van de wet van 4 juli 1989, te weten een feit dat duidelijk aantoont dat het Vlaams Belang

vijandig staat tegenover de rechten en vrijheden die gewaarborgd worden door het Europees Verdrag voor de rechten van de mens en de aanvullende protocollen.

25. Over de interpretatie van “vijandig” in de zin van artikel 15^{ter} van de wet van 4 juli 1989 had het Grondwettelijk Hof een eerste keer de gelegenheid om zich uit te spreken in zijn arrest nr. 10/2001 van 7 februari 2001 (Belgisch Staatsblad, 1 maart 2001). Na te hebben gesteld dat “het belangrijk [is] dat de in het geding zijnde bepalingen strikt worden geïnterpreteerd en niet op dusdanige wijze dat zij toestaan dat financiële middelen (waarvan de wetgever de noodzaak heeft erkend vermits hij zelf erin heeft voorzien en tegelijkertijd de mogelijkheid heeft beperkt om er andere te verkrijgen) worden ontzegd aan een partij die enkel zou hebben voorgesteld dat een of andere regel in het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens of in een van de protocollen daarbij een nieuwe interpretatie krijgt of wordt herzien, of die kritiek zou hebben geuit op de filosofische of ideologische vooronderstellingen van die internationale instrumenten”, heeft het daarin verduidelijkt dat “vijandig” enkel kan worden begrepen “als een aanzetting tot schending van een vigerende rechtsnorm (onder meer het aanzetten tot het plegen van geweld en het verzet tegen de genoemde regels)”. Voorts heeft het het volgende gesteld:

“het komt bovendien de hoge rechtscolleges waarvan de in het geding zijnde maatregel afhangt toe te onderzoeken of het voorwerp van die vijandigheid wel degelijk een beginsel is dat essentieel is voor het democratische karakter van het regime. De veroordeling van racisme en vreemdelingenhaat vormt ontegenzeggelijk zulk een beginsel want dergelijke tendensen zouden, mochten zij worden gedoogd, onder andere gevaren, ertoe leiden dat zij bepaalde categorieën van burgers, in verband met hun rechten, met inbegrip van hun politieke rechten, op basis van hun afkomst zouden discrimineren” (B.4.7.2).

In zijn arrest nr. 195/2009 van 3 december 2009 (Belgisch Staatsblad, 24 februari 2010) stelt het Grondwettelijk Hof het volgende:

“B.27.1. Er is geen sprake van democratie zonder pluralisme. Eén van de voornaamste kenmerken van de democratie ligt in de mogelijkheid die zij biedt om de maatschappelijke problemen via een dialoog en zonder gebruik van geweld aan te pakken. De democratie kan derhalve slechts werkzaam zijn door de vrijheid van meningsuiting. Om die reden zijn artikel 19 van de Grondwet en artikel 10 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens niet alleen van toepassing op de “informatie” of de “ideeën” die gunstig worden onthaald en als onverschillig worden beschouwd, maar ook op die welke de Staat of een andere groep van de bevolking schokken, verontrusten of kwetsen (EHRM, 7 december 1976, *Handyside* t. Verenigd Koninkrijk, § 49; EHRM, 23 september 1998,

Lehideux en Isorni t. Frankrijk, § 55; arrest *Herri Batasuna en Batasuna* t. Spanje, § 76). Daarom kunnen alleen overtuigende en dwingende motieven een inmenging in de vrijheid van meningsuiting en in de vrijheid van vereniging rechtvaardigen, en beschikt de overheid slechts over een geringe appreciatiemarge om maatregelen te nemen die deze vrijheden inperken (EHRM, 10 juli 1998, *Sidiropoulos e.a.* t. Griekenland, § 40).

B.27.2. De wetgever dient derhalve een billijk evenwicht te vinden tussen de noodzaak om de democratie te beschermen en de noodzaak om de vrijheid van meningsuiting en van vereniging te waarborgen.”

Het Hof herhaalt dat “vijandig” enkel begrepen kan worden “als het aanzetten tot schending van een vigerende rechtsnorm” en stelt voorts:

“De wet vereist niet dat zulk een aanzetten strafbaar is. Het voorwerp van die vijandigheid dient een beginsel te zijn dat essentieel is voor het democratische karakter van het regime, hetgeen de algemene vergadering van de afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State moet nagaan. Indien de bewoordingen van de in het geding zijnde wet ruimer zouden worden geïnterpreteerd, zou dienen te worden besloten dat de wetgever op de vrijheden en de democratie een inbreuk zou hebben gepleegd die onevenredig is met het opzet om ze te verdedigen, dat de enige verantwoording vormt voor de genomen maatregel.

Dienaangaande kan een mening of stem uitgebracht tijdens de uitoefening van het parlementair mandaat overigens geen aanleiding geven tot de toepassing van artikel 15^{ter}, zonder artikel 58 van de Grondwet te schenden. Ten slotte kan die bepaling evenmin worden toegepast om de enige reden dat een component, een lijst, een kandidaat of een gekozene van de partij blijkt heeft gegeven van een duidelijke vijandigheid tegenover het Europees Verdrag voor de rechten van de mens of de protocollen ervan, terwijl die partij zulks duidelijk, openlijk en werkelijk heeft afgekeurd” (B.29).

26. Niet de meningsuiting op zich, maar de gevolgen ervan zijn dus maatgevend voor de toepassing van artikel 15^{ter}. Alleen de meningsuiting die aanzet tot de schending van een hierboven bedoeld beginsel, kan een teken in de zin van het artikel opleveren.

“Aanzetten” wil zeggen aanmoedigen, aansporen, aanvuren. Het veronderstelt het geven van een sterke impuls of psychologische prikkel die de schadelijke gevolgen actueel, direct, in de hand werkt of die zulke gevolgen op zijn minst zeer waarschijnlijk maakt. Dat geldt des te meer aangezien, naar eis van de wet van 4 juli 1989 de “vijandigheid” -en dus het “aanzetten”- “duidelijk” moet zijn.

Weliswaar kunnen meningsuitingen die niet duidelijk aandrijven tot de schending van beginselen die essentieel zijn voor de democratie, evengoed voor de democratie funest blijken, zij het dan slechts op langere termijn of meer indirect. Het doet voor de toepassing van artikel 15^{ter} evenwel niet ter zake. Zoals reeds eerder is gesteld, mag de inmenging van artikel 15^{ter} in de vrijheid van meningsuiting, ten einde niet disproportioneel te zijn, alleen voor die gevallen gelden waarin de politieke partij ontegenzeggelijk tot een schending van de rechten of vrijheden van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens of de aanvullende protocollen heeft geïnciteerd.

27. Of de meningsuitingen onmiskenbaar opstoken tot de schending van een beginsel zoals hierboven is geformuleerd, is te beoordelen aan de hand van hun inhoud en de context.

Ze moeten bovendien ervan doen blijken dat een specifiek moreel element voorhanden is. “Vijandig” gezind zijn, impliceert het bestaan van sterke gevoelens en denkbeelden van afkeer en haat, van kwaadwilligheid.

28. Wat verzoekers in de toespraken van F. Dewinter en G. Annemans voor een kennelijk teken van vijandigheid tegenover de rechten en vrijheden van het Europees Verdrag houden, hebben zij overeenkomstig artikel 2, vierde lid, 4°, van het koninklijk besluit van 31 augustus 2005 op bladzijden 19 en 20 van hun verzoekschrift uiteengezet.

De in die omschrijving gelaakte uitlatingen zijn scherp en polemisch, en getuigen allerminst van grote zin voor subtiliteit en nuance. Als zodanig kunnen ze een animositeit tussen sommige segmenten van de samenleving voeden en op termijn bijdragen aan een polarisatie en een klimaat van onverdraagzaamheid.

De Raad van State beoordeelt ze dan ook zonder meer als verontrustend en als van aard om te kunnen grieven en kwetsen. Alle elementen van de zaak in acht genomen evenwel, bestaat er in de schoot van de Raad van State geen meerderheid voor om de uitlatingen bovendien te beschouwen als een duidelijk en doelbewust “aanzetten” -in de strikte zin waarin dat woord moet worden begrepen- tot de schending van (een van) de door verzoekers aangevoerde essentiële beginselen voor de democratie.

D. Conclusie

29. De enige door verzoekers aangevoerde feiten waarvan kan worden aangenomen dat ze er pas kennis van hebben gehad in de periode van zestig dagen vóór de indiening van het verzoekschrift, tonen niet aan dat het Vlaams Belang kennelijk vijandig staat tegenover de meer vermelde rechten en vrijheden.

Hieruit volgt dat de aanvraag niet is ingediend binnen de door artikel 3, eerste lid, van het koninklijk besluit van 31 augustus 2005 voorgeschreven verjaringstermijn van zestig dagen nadat de verzoekers kennis hebben gehad van het laatste feit of teken bedoeld in artikel 15ter.

De aanvraag is bijgevolg onontvankelijk *ratione temporis*.

BESLISSING

1. De Raad van State verwierpt de vordering.

2. De Raad van State beveelt de terugbetaling aan eerste verwerende partij, van de door haar onverschuldigd aangebrachte fiscale zegels op de verzoekschriften van 23 juni 2006 en 26 juni 2006 tot vertaling van bepaalde stukken, begroot op 250 euro. Aan de tussenkomende partijen dient het onverschuldigd gekweten zegelrecht voor de verzoekschriften tot tussenkomst, ten belope van 525 euro, te worden terugbetaald, elk voor een derde.

Dit arrest is uitgesproken te Brussel, in openbare terechtzitting van 15 juni 2011, door de algemene vergadering van de afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State, samengesteld uit:

Dierk VERBIEST,	kamervoorzitter,
Jean-Claude GEUS,	kamervoorzitter,
Michel HANOTIAU,	kamervoorzitter,
André BEIRLAEN,	kamervoorzitter,
Roger STEVENS,	kamervoorzitter,
Luc HELLIN,	kamervoorzitter,
André VANDENDRIESSCHE,	kamervoorzitter,
Johan BOVIN,	staatsraad,
Paul LEWALLE,	staatsraad,
Jacques VANHAEVERBEEK,	staatsraad,
Johan LUST,	staatsraad,
Simone GUFFENS,	staatsraad,
Colette DEBROUX,	staatsraad,
Imre KOVALOVSKY,	staatsraad,

bijgestaan door

Christophe VERHAERT,	griffier.
----------------------	-----------

De griffier

De voorzitter

Christophe Verhaert

Dierk Verbiest